

NŐK ÉS ESÉLYEK A BÖRTÖNBEN – A MAGYARORSZÁGI BAPTISTA EGYHÁZ BÖRTÖNMISSZIÓS SZOLGÁLATÁNAK REINTEGRÁCIÓS PROGRAMJA

KERESKEDŐ EMŐKE¹

Absztrakt

A női fogvatartottak reintegrációja kiemelt társadalmi jelentőségű, mivel a sikeres visszailleszkedés csökkenti a visszaesés kockázatát, erősíti a közösségek biztonságát és mérsékli a hátrányos helyzet generációkon átívelő újratermelődését. A női elítéltek sajátos élethelyzete – különösen az anyasághoz, a családi szerepekhez és a társadalmi stigmatizációhoz kapcsolódóan – olyan célzott támogatási formákat igényel, amelyek túlmutatnak a hagyományos büntetés-végrehajtási eszközökön. Az esettanulmány a női fogvatartottak reintegrációjának kérdését vizsgálja a Magyarországi Baptista Egyház börtönmissziós szolgálatának keretében, különös tekintettel a lelki és társadalmi támogatás szerepére. A tanulmány először bemutatja a női fogvatartottak speciális pszichoszociális jellemzőit, a stigmatizációt, a családi háttér és a gyermekektől való elszakadás hatásait, valamint az ezekre válaszoló hazai reintegrációs programokat (különösen az EFOP és EFOP-Plusz projekteket). Ezt követően a Magyarországi Baptista Egyház Reintegrációs Központjának létrehozásának terveit és működési modelljét ismerteti, amely komplex, multidiszciplináris megközelítésben – lelki, jogi, szociális és munkaerőpiaci támogatással – segíti a szabadult nők újrakezdését. Az esettanulmány részletesen bemutatja a reintegrációs programban szolgáló önkénteseket, feladataikat, eredményeiket. Elemzésem fő megállapítása, hogy a sikeres női reintegráció kulcsa a személyre szabott, hitre és közösségre épülő támogatási rendszer, amely már a börtön falain belül elkezdődik. Ebben kiemelt szerepet kap a társadalmi érzékenyítés, a nőspecifikus programok fejlesztése és az utógondozási szolgáltatások bővítésének fontossága, mint a visszaesés csökkentését és a társadalmi kohézió erősítését szolgáló alapvető tényező. Az önkéntesek jelenléte kulcsfontosságú a reintegrációs folyamatban, mivel személyes elköteleződésük, hitelességük és támogató kapcsolattartásuk olyan kiegészítő lelki és érzelmi erőforrásokat nyújt, amelyek értékes módon gazdagítják a büntetés-végrehajtás szakmai munkáját. Az önkéntes segítők jelenléte hidat képez a börtönben kialakuló belső változás és a társadalomba való visszakapcsolódás között, elősegítve a bizalom, a motiváció és a reális jövőkép kialakulását.

Kulcsszavak: női fogvatartottak, reintegráció, börtönmisszió, vallás, önkéntesség, Magyarországi Baptista Egyház, társadalmi felelősségvállalás

¹ Kereskedő Emőke önkéntes koordinátor, női börtönmisszió vezető, Baptista Egyházi Szociális Módszertani Központ.

Opportunities for women in prison: The reintegration program of the Hungarian Baptist Church's Prison Mission

Emőke Kereskedő

Abstract

The reintegration of female prisoners holds significant social importance, as successful resettlement reduces the risk of recidivism, strengthens community safety, and helps mitigate the intergenerational reproduction of social disadvantage. The unique life circumstances of women in prison—especially those related to motherhood, family roles, and societal stigma—call for targeted forms of support that extend beyond traditional correctional interventions. This case study examines the reintegration of female inmates within the prison ministry of the Hungarian Baptist Church, with particular attention to the role of spiritual and social support. The study first presents the specific psychosocial characteristics of female prisoners, the effects of stigmatization, family background, and separation from children, as well as the Hungarian reintegration programs that respond to these needs (especially the EFOP and EFOP-Plus projects). It then introduces the planned establishment and operational model of the Hungarian Baptist Church's Reintegration Center, which assists formerly incarcerated women through a complex, multidisciplinary approach—including spiritual, legal, social, and labour-market support. The case study also focuses on the volunteers serving in the reintegration program and analyzes their roles and their achievements. Its main conclusion is that the key to successful female reintegration lies in a personalized system of support grounded in faith and community, which begins within the walls of the prison. The study highlights the importance of social awareness, the development of gender-specific programs, and the expansion of aftercare services as fundamental factors that reduce recidivism and strengthen social cohesion. The presence of volunteers is essential in the reintegration process: their personal commitment, authenticity, and supportive engagement provide additional spiritual and emotional resources that meaningfully complement the professional work of the correctional system. Their involvement forms a bridge between the internal transformation initiated in prison and the women's re-entry into society, fostering trust, motivation, and the development of a realistic future perspective.

Keywords: female prisoners, reintegration, prison ministry, religion, volunteering, Hungarian Baptist Church, social responsibility

BEVEZETÉS

A női fogvatartottak reintegrációja kiemelt társadalmi jelentőségű, mivel a sikeres visszailleszkedés nemcsak a visszaesés kockázatának csökkenését eredményezi, hanem hozzájárul a közösségi biztonság erősítéséhez és a hátrányos helyzet generációkon átívelő továbbörökítése mérsékléséhez is. A női elítéltek reintegrációja különösen érzékeny terület, hiszen élethelyzetük gyakran kapcsolódik a családon belüli szerepükhöz, az anyasághoz, a gyermekektől való elszakadáshoz, illetve a társadalmi stigmatizációhoz, amelyek együttesen

összetett pszichoszociális kihívások elé állítják őket. A reintegrációban részt vevő nők sokszor többszörösen hátrányos helyzetből érkeznek: alacsony iskolai végzettség, rendezetlen családi háttér, párkapcsolati és anyagi bizonytalanság, addikciók vagy traumák jellemzik őket. E tényezők miatt számukra a szabadulást követő élet újrászervezése nemcsak jogi- és szociális-, hanem lelki- és közösségi támogatást is igényel.

A Magyarországi Baptista Egyház börtönmissziós szolgálata e folyamatban olyan kiegészítő szerepet vállal, amely a lelki gondozás, a közösségépítés, az értékalapú orientáció és az elfogadó kapcsolati háló biztosításával segíti az elítélteket. A börtönmisszió tevékenysége a személyes beszélgetésektől a csoportos alkalmakon és börtönmissziós órákon át egészen a szabadulás utáni támogatásig terjed, hangsúlyozva, hogy a belső lelki változás és a közösségi megtartó erő a reintegráció alapvető pillérei.

A program működésében kiemelt jelentősége van az önkénteseknek, akik személyes elköteleződésükkel, hitelességükkel és támogató jelenlétükkel olyan érzelmi és lelki biztonságot teremtenek, amelyet a résztvevők gyakran sehol máshol nem tapasztalnak. Az önkéntesek hidat képeznek a börtönben megkezdődő belső változás és a társadalomba való visszatérés között: motiválnak és példát mutatnak.

MIÉRT FONTOS A NŐK REINTEGRÁCIÓJÁVAL FOGLALKOZNI MAGYARORSZÁGON?

A női reintegráció a börtönből szabaduló nők társadalmi, pszichológiai és gazdasági visszailleszkedését jelenti, amely során különös hangsúlyt kapnak a családi kapcsolatok, az anyasághoz kapcsolódó szerepek és a társadalmi stigma kezelése, valamint a támogató, közösségi és hitbeli hálózatok bevonása a visszaesés kockázatának csökkentése érdekében (Covington – Bloom 2008).

A magyarországi női fogvatartottak helyzete különösen sérülékeny: a szabadulás után nehezebben találnak munkát, gyakran szembesülnek stigmatizációval, és családi kapcsolataik is sérülhetnek. A sikeres reintegráció nem csupán humanitárius, hanem társadalmi érdek is, hiszen a visszaesés csökkentése, a családok stabilitása és a társadalmi kohézió erősítése mind azon múlik, hogy teret adunk-e a változásnak és a második esélynek (Johnson 2012).

Összességében, a női fogvatartottak speciális igényeinek felismerése és a reintegrációjukat célzó programok fejlesztése kulcsfontosságú a magyar társadalom szempontjából. Az

újrakezdéshez nyújtott támogatás nem csak az egyéni életminőséget javítja, hanem csökkenti a társadalmi kockázatokat, és elősegíti a közösségek fenntartható fejlődését.

A női fogvatartottak helyzete Magyarországon

A magyar börtönpopulációban a nők aránya alacsony, 2023-ban körülbelül 5-6 százalékra volt tehető. Bár számuk abszolút értékben csekélyebb volt, de a női fogvatartottak speciális problémái miatt kiemelt figyelmet igényelnek a büntetés-végrehajtási intézményrendszerből. A női elítéltek körében gyakori az alacsony iskolai végzettség, a szociális depriváció, valamint a partneri vagy családon belüli erőszak megtapasztalása a bűnelkövetés előzményeként. A nők börtönbe kerülése sok esetben erős stigmatizációval jár, ami a szabadulás utáni társadalmi visszafogadást is akadályozza. Emellett az anyai szerep, a gyermekekkel való kapcsolat fenntartása külön pszichés és gyakorlati terhet jelent a büntetés-végrehajtás idején.

Amint a rendelkezésre álló bizonyítékok mutatják, az anya bebörtönzése nem mindig vezet a gyermek pszichopatológiás elváltozásához. Azonban a szülők bebörtönzése komoly kockázati tényező a hosszú távú pszichopatológiás megnyilvánulások kialakulásának szempontjából (Johnson – Waldfogel 2002). Hogy megértsük az anya bebörtönzésének a gyermek fejlődésére, illetve az anya-gyermek viszonyra tett hatását, Elizabeth Johnson és Jane Waldfogel (2002) szerint fontos megvizsgálunk a bebörtönzés előtti anya-gyermek kapcsolatot, a gyermek életkörülményeit az anya által börtönben töltött idő alatt, illetve a gyermeknek a másik szülővel fenntartott kapcsolatát.

A Joseph Murray – David Murray szerzőpáros 2010-ben arra a következtetésre jutott, hogy a gyermeki kötődés biztonságát nemcsak az veszélyezteti, hogy az anya börtönben van, hanem az is, hogy a gyermek nem tarthat fenn kapcsolatot az anyával, továbbá, hogy nem biztosak az életkörülményei, illetve, hogy a környezetében nem magyarázzák meg az anya távolmaradásának okait. Azt is megállapítják, hogy az anya bebörtönzése nagyobb valószínűséggel fogja negatív irányba befolyásolni a szülő-gyermek kötődést, mint az apa bebörtönzése. Egy vizsgálat, amely a pillanatnyilag bebörtönzött anyák 2,5-7,5 év közötti gyermekeiből álló korcsoportot vizsgálta a kötődések szempontjából, kimutatta, hogy a gyermekek 63 százaléka bizonytalan kötődésekkel rendelkezik, ami az anyát illeti (Murray – Murray 2010).

A kötődés biztosabbnak, erőteljesebbnek bizonyult a vizsgálat szerint abban az esetben, ha a gyermek az anyától való elválást szomorúsággal és nem haraggal élte meg, illetve, ha a

gyermek idősebb volt. A vizsgálat azt is bebizonyította, hogy a gyermekek 83 százaléka az elválás első két hetében rendszeresen hívta az anyját. Meg kell azonban említeni, hogy ebben a vizsgálatban nem alkalmaztak kontrollcsoportot. Egybehangzóan azon véleménynel, hogy a bebörtönzött anyák gyermekei magasabb kockázati csoportba tartoznak, Rebecca Shlafer és Joan Poehlmann (2010) rámutattak arra, hogy azoknak a gyermekeknek a többsége, akiknek az anyjuk börtönben volt, nem egyértelműen kötődött anyjához. Ugyanakkor azoknál a gyermekeknél, akik az anya távolléte alatt is folyamatos és jó ellátásban részesültek, a kötődés erősebb és biztosabb volt.

Azok az anyák, akikkel a börtönben találkoztam, sok esetben úgy kerültek a rácsok mögé, hogy a férjükkal együtt tartóztatták le őket, így a gyermekeik egyszerre veszítették el a szüleiket. A legtöbb nőnek a gyermekeiktől való kényszerű távollét okozta a legnagyobb hiányérzetet és szenvedést a rácsok mögött. Személyesen ismertem olyan fogvatartottat, akit a férje szoktatott rá a kábítószerekre, és kiállította őt az utcára. Amikor a nőt letartóztatták, a kisebb gyermekeket ideiglenesen gondozásba helyezték, ami jelentős érzelmi megterhelést okozott számára. A nő a börtönben folyamatosan sírt, kifejezte szorongását, tervezte, hogyan tud majd a szabadulását követően leválni a férjéről, aki még a börtön falai között felvette vele a kapcsolatot, és kezdeményezte a békülést. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az ilyen, partnerkapcsolathoz kötődő dinamikák, valamint a gyermekektől való elszakadás kiemelt pszichológiai stresszforrást jelentenek a női fogvatartottak számára, és alapvetően befolyásolják a reintegráció folyamatát.

A női elítéltek reintegrációja során kiemelt jelentőségű az anyaszerep és a családi kapcsolatok vizsgálata. Azokban az esetekben, amikor mindkét szülőt egyszerre tartóztatják le, a gyermekek kettős veszteséget élnek át: nem csupán egyik, hanem mindkét szülői támasztól elszakadnak. E körülmény különösen súlyos terhet ró a gyermekekre, hiszen ilyen esetben rokonokhoz vagy nevelőszülőkhöz kerülnek, ahol fokozódhat az érzelmi biztonság hiánya.

A börtönbüntetés így nemcsak jogi és társadalmi következményeket hordoz, hanem mélyen hat a családi kötelékekre nézve is. A gyermekektől elszakadás gyakran a reintegráció egyik legkomolyabb akadálya, mivel az anya identitásának, önértékelésének és jövőbeli terveinek központi eleme a szülői szerep.

Kutatások is rámutatnak arra, hogy azok a nők, akik szoros kapcsolatot tudnak fenntartani gyermekeikkel a fogvatartás ideje alatt (például látogatások, levelezés vagy telefonhívások

révén), nagyobb eséllyel illeszkednek vissza a társadalomba szabadulásukat követően. A családi kötelékek erősítése tehát nemcsak a gyermekek érdekét szolgálja, hanem a visszaesés megelőzésének is hatékony eszköze lehet.

A stigmatizáció és a család szerepe a női fogvatartottak életében

A női fogvatartottakra különösen erős társadalmi stigma nehezedik. A közvélemény gyakran erkölcsi alapon is elítélőbb a női bűnelkövetőkkel szemben, mivel a női szerepekkel kapcsolatos társadalmi elvárások (például gondoskodás, anyaság, áldozatiság) nehezen férnek össze a kriminalitás képével. Emiatt a szabadulás utáni reintegrációt jelentősen megnehezíti a környezet elutasítása, a munkaerőpiaci diszkrimináció és a megbélyegzés.

A család szerepe kettős: egyszerre lehet védő és kockázati tényező. A támogató családi kapcsolatok a szabadulás után fontos védőfaktort jelentenek a bűnismétlés ellen. Ugyanakkor gyakori, hogy a női fogvatartottak bántalmazó kapcsolatokból érkeznek, és szabaduláskor nincs hová visszatérniük, vagy veszélyes, bűnözői környezet várja őket. A szociális ellátórendszer és a reintegrációs programok egyik legnagyobb kihívása ezért a biztonságos, támogató környezet biztosítása.

A női fogvatartottak bezártság-élménye összetettebb és gyakran intenzívebb, mint a férfiaké. Pat Carlen (2002) szerint a nők erősebb családi kötelékekkel rendelkeznek, így a börtönfalak miatti elszakadás súlyosabb pszichés terhet jelent számukra. Továbbá, Stephanie Covington és Barbara Bloom (2003) kutatásai rámutatnak, hogy a nők gyakran komplex traumákkal, családi felelősségekkel és stresszel küzdenek, amelyek befolyásolják rehabilitációjuk sikerességét. Nicole Messina és munkatársai pedig hangsúlyozzák, hogy a mentális egészség és a családi kapcsolatok minősége jelentősen különbözik nemek szerint, ami meghatározó a reintegráció folyamatában (Messina et al. 2006).

A női bűnelkövetők reintegrációjának társadalmi kérdései

A büntetés-végrehajtás és a reintegrációs szakirodalom hagyományosan férfiközpontú. A börtönrendszer struktúrája, a programok többsége elsősorban a férfi fogvatartottak igényeihez igazodik. Bár Magyarországon is léteznek kifejezetten nőknek szóló reintegrációs kezdeményezések (például anya-gyermek programok, képzések), ezek száma és kapacitása korlátozott.

A női bűnelkövetők jellemzően kisebb arányt képviselnek a teljes fogvatartotti populációban, de speciális kriminológiai és pszichoszociális profiljuk miatt eltérő szükségletekkel

rendelkeznek. Sok nő áldozati tapasztalattal érkezik (családon belüli erőszak, szexuális bántalmazás), gyakran alacsony iskolai végzettségű, szegénységben élő, marginalizált társadalmi csoportokból származik. E tényezők növelik a bűnelkövetés kockázatát, ugyanakkor a reintegráció során külön figyelmet és komplex, interdiszciplináris megközelítést igényelnek. A kutatások hiányosságai miatt gyakran nem áll rendelkezésre elegendő adat arról, hogy mely programok a leghatékonyabbak női fogvatartottak esetében, hogyan lehetne személyre szabottabban támogatni őket a börtönben és szabadulás után. Ennek pótlása és a téma iránti érzékenyebb, tudományos és szakpolitikai megközelítés fontos lépés lenne a bűnismétlés csökkentése és a társadalmi reintegráció elősegítése felé.

Magyarországon nincs pontos, minden évben közölt statisztika. A büntetésvégrehajtási felvételnél készített egészségügyi felmérésekből és kutatásokból néha becsült adatok azonban vannak, így például:

- A Nemzeti Drog Fókuszpont (EMCDDA Country Report) beszél arról, hogy a fogvatartottak között általában 30-50 százalék közötti arányban vannak, akik életükben már használtak illegális szert.
- Magyar tanulmányokban (lásd Fazekas – Papp 2017) szerepel, hogy a női fogvatartottaknál is jellemző a szerhasználat, de pontos hazai arányt nem minden vizsgálat különít el.

VISSZAESÉSI ARÁNYOK ÉS UTÁNKÖVETÉS

A magyar börtönpopulációban a 3 éves visszaesési arány körülbelül 41 százalék. A női elítéltek esetében valamivel alacsonyabb (megközelítőleg 30-35 százalék), de így is magas. A szakirodalom szerint a visszaesés fő okai között szerepel a szabadulás utáni támogatás hiánya, különösen a lakhatás, a munka és a pszichés segítség biztosításának elégtelensége.

A tudományos kutatások és a programértékelések egyaránt kiemelik az alábbi főbb nehézségeket:

- A képzések nem eléggé személyre szabottak, nem igazodnak a nők tanulási szükségleteihez.
- A vallási és pszichológiai programok pozitív hatásai a szabadulás után csökkennek a gyenge utánpótlás miatt.
- A családi kapcsolatépítésre irányuló programok száma és intenzitása alacsony.
- Lakhatási és munkaerőpiaci diszkrimináció sújtja a szabadult nőket.
- Kevés a kifejezetten nőkre szabott jóvátételi és resztoratív program.

Összességében a magyar büntetés-végrehajtási rendszer jelentős lépéseket tett a reintegráció fejlesztése érdekében, különösen az uniós támogatású EFOP-programok révén. A női fogvatartottak bevonása és támogatása kiemelt cél lett, és számos pozitív eredmény született, mint az iskolai végzettség megszerzése, szakmai képzések, jóvátételi programok és hozzátartozói támogatás.

Ugyanakkor a szakirodalom egyértelműen rámutat arra, hogy a női elítéltek sajátos szükségleteit csak részben sikerül figyelembe venni. A jövőben elengedhetetlen lenne a képzési módszerek differenciálása, az utógondozási szolgáltatások bővítése, és a családi kapcsolatok erősítése érdekében indított programok fejlesztése.

A NŐI FOGVATARTOTTAK REINTEGRÁCIÓS PROGRAMJAI MAGYARORSZÁGON

A büntetés-végrehajtás egyik legfontosabb társadalmi feladata a fogvatartottak sikeres reintegrációjának elősegítése. A reintegráció célja nem csupán a visszaesés esélyének csökkentése, hanem a szabadult személy társadalmi beilleszkedésének támogatása, a munkavállalási esélyek növelése, és a társadalmi béke, biztonság erősítése is. Különösen fontos ez a női fogvatartottak esetében, akik a férfiakhoz képest eltérő társadalmi és pszichológiai sajátosságokkal rendelkeznek, és sokszor fokozottan sérülékenyek.

A reintegrációs programok céljai és típusai

A magyar büntetés-végrehajtási rendszer a reintegrációt a visszaesés megelőzésének, a közbiztonság növelésének és a társadalmi beilleszkedés támogatásának eszközeként értelmezi. A fő cél, hogy a szabaduló személy jogkövető életmódot folytasson, képes legyen legális jövedelemszerzésre, és stabil szociális környezetbe térjen vissza.

A programok fő típusai:

- Alapkompetencia-fejlesztés és oktatás: írás-olvasási készségek fejlesztése, általános iskolai végzettség megszerzése.
- Szakmai képzések: piacképes szakképesítések (pl. konyhai kisegítő, varrónő, ápolási asszisztens).
- Munkaerőpiaci tréningek: álláskeresési technikák, önéletrajzírás, interjúfelkészítés.
- Jóvátételi programok: resztoratív szemléletű gyakorlatok, pl. áldozatnak címzett bocsánatkérő levél, közösségi szolgálat.
- Pszichológiai és mentálhigiénés támogatás: kríziskezelés, trauma-feldolgozás.

- Vallási programok: börtönlelkészi szolgálatok által szervezett hitbeli és közösségi foglalkozások.
- Családi kapcsolatok erősítése: hozzátartozók bevonása, családi látogatások támogatása.

A női fogvatartottaknál e programok különös jelentőséggel bírnak, mert a kirekesztettségük mértéke nagyobb, és sérülékenységük különös figyelmet igényel.

A MAGYARORSZÁGI REINTEGRÁCIÓS PROGRAMOK ÉS EREDMÉNYEK

EFOP-1.3.3-16-2016-00001 projekt

Ez volt az első országos szintű, uniós támogatással megvalósult reintegrációs program, amely női fogvatartottakat célzott.

Fő tevékenységei:

- Egyéni fejlesztési tervek készítése, motivációs interjúk.
- Alapkompetencia-fejlesztő képzések.
- Iskolai végzettség megszerzésének támogatása.
- Szakmai képzések.
- Jóvátételi programok, resztoratív módszerek.
- Munkaerőpiaci tréningek.
- Hozzátartozói támogatás.

Eredmények (összesített, férfiakat és nőket együtt számolva):

- Több mint 7 800 fogvatartott bevonása.
- 2 200 fő részvétele alapkompetencia-fejlesztő képzéseken.
- 1 400 fő szakmai képesítést szerzett.
- 831 fő szabadulás után munkába állt vagy regisztrált álláskereső lett.
- 183 jóvátételi program valósult meg.
- 1 150 hozzátartozó bevonása történt meg.

E program úttörő volt abban, hogy országos szinten egységes szakmai protokoll szerint valósult meg a reintegrációs munka.

EFOP-Plusz-3.1.1-24-2024-00001 (2024-2026)

A program új szakasza célzottan épít a korábbi eredményekre, és külön kiemeli a nők reintegrációjának fontosságát.

Célkitűzései:

- 4 000 fogvatartott, köztük kiemelt célcsoportként a nők bevonása.
- 750 fő piacképes szakmai képesítést szerezzen.
- 600 fő kerüljön közösségi foglalkoztatásba.
- Szabadulás utáni 1 éves utánkövetés biztosítása.
- Hozzá tartozói támogatás erősítése.

Vallási és közösségi programok

A magyar börtönökben működő börtönlelkészi szolgálatok számos vallási és közösségi foglalkozást kínálnak, amelyek célja a lelki megerősödés, az önismeret és a morális felelősségérzet fejlesztése.

Di Blasio (2024) kutatásának főbb megállapításai női fogvatartottak körében:

- A vallási programok segítik az önkontroll fejlődését és a morális tájékozódást.
- Javul az életcél-tudatosság és a lelki béke érzete.
- Ugyanakkor a szabadulás utáni vallási közösséghez kapcsolódás gyakran hiányzik, így a pozitív hatás elhalványulhat.

A jóvátételi programok

A jóvátételi programok célja a felelősségvállalás, az áldozattal és a közösséggel való kapcsolat helyreállítása. Magyarországon ezek még kevésbé elterjedtek, de az EFOP-programban több mint 180 alkalommal valósultak meg.

A női fogvatartottaknál ezek különösen hasznosak lehetnek, mert ők gyakran erősebben élik meg a büntudatot és a megbánást – ugyanakkor jelenleg kevés a kifejezetten nők igényeire szabott resztoratív program.

A MAGYARORSZÁGI BAPTISTA EGYHÁZ HITÉLETI REINTEGRÁCIÓS STRATÉGIÁJA

Az egyházi keretek között megvalósuló reintegrációs iroda (Baptista Reintegrációs Központ) létrehozásának ötlete közel két éve fogalmazódott meg. A cél egy olyan támogató központ kialakítása volt, amely nem csak a szabadult elítéltek társadalmi visszailleszkedését segíti, hanem családjaiknak és közösségeiknek is támaszt nyújt. Az iroda tervezése során különös hangsúlyt kapott a lelki támogatás biztosítása, hiszen az egyház jelenlétének erős motivációs és közösségépítő ereje van. Emellett a gyakorlati segítségnyújtás – például lakhatási,

munkaerőpiaci, jogi vagy szociális ügyekben – ugyancsak a program szerves részét képezi. Az iroda hosszú távú célja, hogy biztonságos átmenetet nyújtson a börtön és a társadalom között, valamint erősítse azon kapcsolódási pontokat, amelyek a visszaesés megelőzésében kulcsszerepet játszanak.

Az iroda tervezésének folyamatában kiemelt szerepet kapott egy önkéntes szakmai munkacsoport létrehozása is, amelyben az egyházi szereplők mellett külső szakemberek – szociális munkások, jogászok, pszichológusok és reintegrációval foglalkozó szakértők – is helyet kaptak. E multidiszciplináris szemlélet biztosította, hogy a reintegrációs iroda ne csupán lelki és közösségi támaszt nyújtson, hanem komplex, gyakorlati segítséget is kínáljon a szabadultak számára. A különböző szakterületek együttműködése lehetővé tette, hogy a tervezés során figyelembe vegyünk a visszailleszkedés jogi, társadalmi, pszichológiai és spirituális aspektusait egyaránt, ami hosszú távon erősítheti az iroda hatékonyságát és fenntarthatóságát.

A reintegráció támogatási modellje a Baptista Reintegrációs Központban

A Magyarországi Baptista Egyház reintegrációs programjai egységes szakmai szemlélet mentén valósulnak meg a büntetés-végrehajtási intézetben belül és azon kívül. A két terület között szoros tartalmi és módszertani átfedés van, ami biztosítja a szabadulást követő folyamatosságot és támogatást.

A büntetés-végrehajtási intézetben belüli csoportfoglalkozások, mentorálási és hitéleti programok megalapozzák azokat a készségeket és erőforrásokat, amelyekre a szabadulás után a közösségi ellátások, így a nappali ellátó, valamint a Baptista Reintegrációs Központ foglalkozásai épülnek. Ezek alapján a résztvevők számára folyamatos, egymásra épülő támogatási rendszer valósul meg, amely segíti a társadalmi beilleszkedést és csökkenti a visszaesés kockázatát.

A börtönmissziós program céljai és az önkéntesek szerepe a programban

A program célja elsősorban a szabadult személyek társadalmi és lelki újraintegrálása: az egyéni esetkezelésen alapuló segítségnyújtás a mindennapi élet kihívásaiban, a hitre épülő szemléletformálás, személyiségfejlesztés, közösségépítés, a családi, munkáltatói és gyülekezeti kapcsolatok építése, a visszaesés megelőzése és a tartós társadalmi beilleszkedés támogatása.

Az önkéntesek – többségükben nők – gyakran belső elhívásból és mély személyes elköteleződésből kapcsolódnak a börtönmisszióhoz. Jelenlétük nem csupán gyakorlati segítségnyújtást jelent, hanem lelki támaszt, bizalmat és empatikus figyelmet is nyújt a fogvatartottak számára, elősegítve személyes fejlődésüket és önbecsülésük helyreállítását. A férfi önkéntesek között akadnak olyanok is, akik saját életútjuk nehézségeiből merítve inspiráló példaképpé váltak: például van olyan, aki felépülő függő, húsz év droghasználat után most terápiás munkát végez támogatott lakhatásban, és tapasztalatait a fogvatartottak segítésére fordítja. A javasolt programok kialakítása és tartalmuk összhangban áll mindazon szolgáltatási területekkel és módszertani elemekkel, amelyek az EFOP Plusz keretrendszerében kiemelt szerepet kapnak a fogvatartottak reintegrációjának támogatásában. A programok kialakítása során figyelembe vettük az alábbi, EFOP Plusz keretében meghatározott irányelveket:

- egyéni és csoportos foglalkozások (motiváció támogatása, esetkezelés, tanulást segítő és munkaerőpiaci támogatás, családi kapcsolatok erősítése);
- kompetenciafejlesztő foglalkozások (önismeret, konfliktuskezelés, kommunikáció, életvezetés, drog- és alkoholprevenció, agressziócsökkentés, asszertivitás);
- munkaszocializációs, foglalkozási rehabilitációs és szakmaképzési programok kreditpont-lehetőséggel; valamint
- célcsoportspecifikus programok és resztoratív/helyreállító, igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó szolgáltatások.

A programjavaslatok célja, hogy elősegítsék a fogvatartottak társadalmi beilleszkedését és csökkentsék a visszaesés kockázatát.

A lelki naplóvezetés és a biblioterápiás műhely lehetőséget ad az önreflexió mélyítése, a lelki úton való haladásra. Tartalma: naponta/hetente visszatérő kérdések bibliai idézetek mentén. Javasoltak a biblioterápiás olvasmányok, a vezetett beszélgetések, a kreatív írás (pl. ima, levél önmagának, levél Istennek, „bűnbánati napló”).

A Baptista Reintegrációs Központ célja a szabadult fogvatartottak keresztény alapokon nyugvó reintegrációja és reszocializációja. Olyan komplex, hitre és emberi méltóságra épülő támogatási folyamatot biztosítunk, amely segíti a szabadultakat abban, hogy önálló, felelősségteljes, társadalmilag hasznos életet éljenek.

ÖSSZEGZÉS

A női fogvatartottak esetében kiemelten fontos a múlt feldolgozása, az önértékelés helyreállítása és a büntudat kezelése, amelyben a spiritualitás erőforrásként jelenhet meg. Az nemzetközi kutatások is alátámasztják, hogy a vallásos megtérés motiváló tényező lehet a társadalomba való visszailleszkedésben.

Végezetül egy személyes tapasztalatomat osztom meg, amely jól példázza, hogy a reintegrációs folyamat már a börtön falain belül megkezdődik, és első, elengedhetetlen lépése a felelősségvállalás kialakulása.

Amikor először ültem le négyszemközt beszélgetni fogvatartott nőkkel, feltűnt egy közös vonás: szinte mindenki „ártatlannak” vallotta magát. Nem egyszerűen jogi értelemben védekeztek így – a szavaikból az derült ki, hogy valóban így is gondolják.

Egy alkalommal egy olyan nővel beszélgettem, aki tudta, hogy a férje törvénybe ütköző dolgokat tesz. Láttá, hallotta, tisztában volt vele – mégsem próbálta megállítani, sem beavatkozni. Amikor erről kérdeztem, nyugodtan, minden megingás nélkül mondta: „De hát én semmit sem tettem, én ártatlan vagyok!”

E mondat mélyen megmaradt bennem. Rájöttem, hogy a sikeres reintegráció – vagyis az, hogy valaki a szabadulása után újra teljes értékű tagja legyen a társadalomnak – nem ott kezdődik, amikor valaki munkát kap, vagy lakhatást talál. Az első lépést sokkal korábban meg kell tenni: amikor a fogvatartott képes lesz őszintén szembenézni a saját felelősségével.

A kriminálpszichológiai szakirodalom is megerősíti e tapasztalatot. Shadd Maruna (2001) „Making Good: How Ex-Convicts Reform and Rebuild Their Lives” című munkájában fejti ki a „desistance theory”² egyik fontos alapgondolatát: a bűnismétlés elkerülésének kulcsa, hogy az elkövető képes legyen új, pozitív énképet kialakítani magáról. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha először elfogadja múltbeli tetteit, és vállalja értük a felelősséget. Maruna kutatásai szerint sok korábbi elkövető egyfajta „új élettörténetet” alkot magának, amelyben korábbi bűneit beilleszti a változás és fejlődés narratívájába. Ha azonban valaki továbbra is „ártatlannak” látja magát, belső történetében nincs helye a változásnak, így a reintegrációs törekvések csak felszínesek maradhatnak.

² A dezisztencia-elméletek elfogadják, hogy a dezisztencia folyamata se nem gyors, se nem könnyű, és az utazás analógiájával illusztrálják a bonyolultságot. Jelentős időbe, akár évekbe is telhet a berögzült viselkedésminták és az azok mögötti problémák felfedése és megoldásuk.

A beszélgetés segített megérteni, hogy a reintegráció legelső és talán legnehezebb lépése a belátás. Nélküle minden más próbálkozás csak ideiglenes megoldás marad. És talán ez volt az első alkalom, amikor valóban láttam, milyen törekeny és bonyolult a határvonal bűn és ártatlanság között – nemcsak a jogban, hanem az emberek saját történeteiben is.

IRODALOM

- Carlen, Pat (2002): *Women and punishment: The struggle for justice*. Cullompton: Willan Publishing.
- Covington, Stephanie – Bloom, Barbara (2008): Gender-responsive treatment and services in correctional settings. *Woman and Therapy*, 29(3) pp. 9-33.
DOI: https://doi.org/10.1300/j015v29n03_02
- Di Blasio, Barbara (2024): A keresztény hit szerepe a női fogvatartottak reintegrációjában. *Belügyi Szemle*, 73 (3) pp.365-391
- Fazekas József – Papp Zsuzsanna (2017): *A női fogvatartottak helyzete és reintegrációja Magyarországon*. Budapest: [K. n.]
- Johnson, Byron M. (2012): *More God, less crime: Why faith matters and how it could matter More*. Conshohocken: Templeton Press.
- Johnson, Elizabeth Inez – Waldfogel, Jane (2002): Parental incarceration: Recent trends and implications for child welfare. *The Future of Children*, 12(1) pp. 55-71.
DOI: <https://doi.org/10.1086/341184>
- Maruna, Shadd (2001): *Making Good: How Ex-Convicts Reform and Rebuild Their Lives*. Washington, D.C.: American Psychological Association.
- Messina, Nicole – Burdon, William – Prendergast, Michael (2006): Predictors of prison misconduct among male and female inmates. *The Prison Journal*, 86(3) pp. 314-334.
- Murray, Joseph –Murray, David (2010): Parental incarceration, attachment and child psychopathology. *Attachment & Human Development*, 12(4), 289-309.
DOI: <https://doi.org/10.1080/14751790903416889>
- Shlafer, Rebecca J – Poehlmann, Joan (2010): Attachment and caregiving relationships in children affected by parental incarceration. *Attachment and Human Development*, 12(4) pp. 395-415. DOI: <https://doi.org/10.1080/14616730903417052>